Juha Honkatukia

30.4.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus torstai 02.05.2024 klo 10.30.

VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta lausuntoa valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosilla 2025 – 2028.

THL vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitustarpeen arvioinnista. Arvio perustuu palvelutarpeen kartoitukseen. THL arvioi myös tulonsiirtojen vaikutuksia eri asemassa oleviin kansalaisiin. Julkisen talouden suunnitelmassa esitettyjä muutoksia on tarkasteltava tätä taustaa vasten.

Suunnitelman mukaan Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa n. 14,9 mrd. euroa ja se laskee kehyskauden lopussa n. 13,9 mrd. euroon. Edelliseen kehyspäätökseen verrattuna määrärahataso laskee n. 750 milj. euroa kehyskauden alussa ja n. 1,3 mrd. euroa kehyskauden lopussa. Määrärahatason laskun taustalla ovat ennakoitu suhdannekehitys, eduskunnan päätösperäiset muutokset sekä pääministeri Orpon hallitusohjelmaan liittyvät uudistukset, joita ei ollut huomioitu hallituksen ensimmäisessä kehyspäätöksessä, ja uudet säästöpäätökset. Suunnitelmassa avataan myös hyvinvointialueiden rahoitusta koskevia muutoksia.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin n. 35 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen n. 28 %, sairausvakuutukseen n. 11 %, työttömyysturvaan n. 10 %, sosiaali- ja terveydenhuollon tukemiseen n. 2 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen n. 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,3—0,8 % pääluokan määrärahoista.

Tulonsiirrot muodostavat merkittävän osan alimpien tulodesiilien kotitalouksien tuloista.

Juha Honkatukia

30.4.2024

Tulonsiirrot jakautuvat epätasaisesti myös ikäryhmittäin, vanhusväestön käytettävissä olevien tulojen muodostuessa suurelta osin tulonsiirroista.

Monet julkisen talouden suunnitelmassa esitetyistä muutoksista kohdistuvat näihin tulonsiirroista riippuvaisimpiin ryhmiin. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi opiskelijoiden asumislisää koskevat järjestelyt (arvioitu nettosäästö 57 miljoonaa euroa vuoteen 2028 mennessä) ja kansaneläkkeen ja vammaisetuuslainsäädännön muutokset (arvioitu vaikutus 45,8 miljoonaa euroa vuoteen 2028 mennessä).

Vanhempiin ikäryhmiin – mutta ei pelkästään niihin – kohdistuvia muutoksia ovat muun muassa lääkekorvauksiin, sairaspäivärahoihin ja asiakasmaksujen tulevat muutokset. Lääkkeiden sairausvakuutuskorvauksen omavastuun korotuksella ja lääkekorvausjärjestelmän muutoksilla haetaan 50 milj. euron säästö julkiseen talouteen vuodesta 2025 lukien. Lisäksi järjestelmään kohdistuu 10 milj. euron lisäsäästö vuodesta 2027 alkaen. Sairauspäivärahamenoja alennetaan muuttamalla sairauspäivärahan laskentakaavaa vuodesta 2025 alkaen siten, että säästövaikutus on nettona yhteensä 60 milj. euroa. Asiakasmaksuja korotetaan, mikä vähentää hyvinvointialueiden rahoitusta 100 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen.

Hyvinvointialueiden rahoituksen osalta asiakasmaksujen korotuksen lisäksi THL nostaa esiin palvelutarpeen kasvun ja henkilöstömitoituksen. THL:n arvion mukaan palvelutarve kasvaa 2020-luvulla hieman yli prosentin vuodessa eikä kasvu mainittavasti laske vielä 2030-luvullakaan. Arvio perustuu oletukseen, että väestölle pyritään jatkossakin turvaamaan nykymuotoiset hoivapalvelut.

Julkisen talouden suunnitelmassa esitetään muutoksia iäkkäiden hoivan henkilöstömitoitukseen, jota kevennetään ja mitoitukseksi säädetään 0,6 nykyisen 0,65 sijaan. Lisäksi vuoden 2028 alusta voimaantulevaksi tarkoitetusta 0,7 vähimmäismitoituksesta luovutaan. Toimenpide vähentää vuosina 2025—2027 rahoitusta 45 milj. euroa vuodessa ja 119 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen.

Juha Honkatukia

30.4.2024

THL on tutkinut iäkkäiden hoivan henkilöstömitoitusta. Mitoituksen muutoksilla on selkeää säästöpotentiaalia, mutta sen hyödyntämiseksi tulisi myös toimintatapoja kehittää. Varautumisella on kiire: iäkkäiden hoivatarve kasvaa varsin suoraviivaisesti vanhusväestön kasvua seuraten.

Väestöennusteen mukaisesti yli 75-vuotiaan väestön määrä kasvaa vuosina 2023 – 2028 noin 87000:lla samaan aikaan, kun työikäisen väestön määrä laskee reilulla 10000:lla. Tästä seuraavassa hoivatarpeen kasvussa on suuria alueellisia eroja. Suurinta yli 75-vuotiaiden määrän kasvu on Uudellamaalla, joka yksinään vastaa noin neljäsosasta ennustettua kasvua ja yhdessä Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen kanssa yli puolesta vanhusväestön kasvusta. 2030-luvun edetessä väestönkasvu keskittyy kokonaan näihin neljään maakuntaan.

Suunnitelmassa esitetään perusterveydenhuollon hoitotakuun muutosta 14 vuorokaudesta 3 kuukauteen ja suun terveydenhuollon hoitotakuun muutos 4 kuukaudesta 6 kuukauteen. Lisäksi ostopalveluvelvoite poistetaan. Toimenpiteen arvioidaan vähentävän rahoitusta 130 milj. euroa vuodesta 2025 alkaen.

THL huomauttaa, että aiemmin päivystyksen säästöpotentiaalin on arvioitu liittyvän päivystyspalveluiden kysyntäpaineen vähentymisen kautta, kun virka-aikainen palvelujen saatavuus paranee (HE 74/2022 vp hoitotakuun kiristämisestä). Tässä suunnitelmassa vaikutus olisi nähtävästi päinvastainen.

Pääjohtaja Mika Salminen

vt. osaston johtajan sijainen,
tutkimusprofessori Markku Peltonen